

Poglavlje 16

Ξενοφώντος Συμπόσιον Δ 34, 4

O autoru

Ksenofont (Ξενοφών; Atena, oko 428. – Korint, oko 354. pr. Kr.) bio je učenik Sokratov, podrijetlom iz aristokratske obitelji naklonjene Sparti. Zbog političke orijentacije veći dio života proveo je izvan domovine.

U antici su ga smatrali poglavito filozofom zbog spisa u kojima središnje mjesto pripada njegovu učitelju: *Obrana Sokratova* (Ἀπολογία Σωκράτους), *Uspomene na Sokrata* (Ἀπομνημονεύματα Σωκράτους), *Gozba* (Συμπόσιον). Gospodarenjem u obitelji i državi bave se *Rasprava o gospodarstvu* (Οἰκονομικός) i spis *O prihodima* (Περὶ πόρων). Didaktičnošću se odlikuju *O jačačkoj vještini* (Περὶ ἵππικῆς) te *Rasprava o lovu* (Κυνηγητικός) i *Rasprava o konjičkom zapovjedniku* (Ἱππαρχικός).

Prema modernom razumijevanju važnija je Ksenofontova historiografska ostavština, u kojoj se ističu *Grčka povijest* (Ἑλληνικά), s prikazom razdoblja od 411. do 362. pr. Kr., zamišljena kao nastavak Tukididova djela, i *Kirov pohod* ili *Anabaza* (Κύρου ἀνάβασις), opis neuspjeloga pohoda Kira Mlađeg protiv brata Artakserksa II.; u pohodu je važnu ulogu imao i sam pisac. U biografiji *Kirov odgoj* (Κύρου παιδεία) na primjeru Kira Starijeg obrazlaže vlastite političke poglede; politički su intonirani i dijalog *Hijeron* (Ἱέρων), pohvalni posmrtni govor *Agezilaj* (Ἀγησίλαος) te *Lakedemonski ustav* (Λακεδαιμονίων πολιτεία).

Ksenofont je u antici smatran piscem uzorna jezika i stila (Diogen Laertije naziva ga Atičkom Muzom); upravo zahvaljujući takvoj procjeni jedan je od rijetkih klasičnih autora čiji se opus u cijelosti sačuvao.

O tekstu

Simpozij, napisan oko 365., opisuje fiktivnu gozbu na kojoj sudjeluje Sokrat; po tome sličí poznatijemu istoimenom Platonovu djelu. Kod Ksenofonta gozba se održava 422. pr. Kr. u kući atenskoga bogataša Kalije; gosti vode razbibrižnu raspravu o tome tko se čime ponosi. No, nakon što se pokrene rasprava o ljubavi, Sokrat iznosi ozbiljan i promišljen govor, posebice o homoseksualnoj ljubavi, razdvajajući pritom etički nevrijednu tjelesnu od duhovne, uzvišene i plemenite.

U izabranom odlomku govori se o tomu da mnogi ne mogu utažiti svoju glad za bogatstvom jer se ono ne nalazi u novcu, nego u duši.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Xen. Symposium 4.34.4

Νομίζω, ὃ ἄνδρες, τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἐν τῷ οἴκῳ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πενίαν ἔχειν ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς. ὁρῶ γὰρ πολλοὺς μὲν ἰδιώτας, οἱ πάνυ πολλὰ ἔχοντες χρήματα οὕτω πένεσθαι ἡγοῦνται ὥστε πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ὑποδύονται, ἐφ' ᾧ πλείω κτήσονται, οἷδα δὲ καὶ ἀδελφούς, οἱ τὰ ἴσα λαχόντες ὁ μὲν αὐτῶν τάρκοῦντα ἔχει καὶ περιττεύοντα τῆς δαπάνης, ὁ δὲ τοῦ παντὸς ἐνδεΐται· αἰσθάνομαι δὲ καὶ τυράννους τινάς, οἱ οὕτω πεινῶσι χρημάτων ὥστε ποιῶσι πολὺ δεινότερα τῶν ἀπορωτάτων· δι' ἐνδειαν μὲν γὰρ δήπου οἱ μὲν κλέπτουσιν, οἱ δὲ τοιχωρυχοῦσιν, οἱ δὲ ἀνδραποδίζονται· τύραννοι δ' εἰσὶ τινες οἱ ὅλους μὲν οἴκους ἀναιροῦσιν, ἀθρόους δ' ἀποκτείνουσι, πολλάκις δὲ καὶ ὅλας πόλεις χρημάτων ἕνεκα ἐξανδραποδίζονται. τούτους μὲν οὖν ἔγωγε καὶ πάνυ οἰκτίρω τῆς ἄγαν χαλεπῆς νόσου. ὅμοια γὰρ μοι δοκοῦσι πάσχειν ὥσπερ εἴ τις πολλὰ ἔχει καὶ πολλὰ ἐσθίων μηδέποτε ἐμπίμπλαιτο.

Analiza i komentar

Νομίζω,
     ὧ ἄνδρες,
τοὺς ἀνθρώπους
     οὐκ ἐν τῷ οἴκῳ
         τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πενίαν
         ἔχειν
     ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς.

Νομίζω νομίζω smatrati, misliti; otvara mjesto A+I; 1. l. sg. ind. prez.
 akt.

ὧ ἄνδρες § 149
 τοὺς ἀνθρώπους § 82
 τῷ οἴκῳ § 82
 τὸν πλοῦτον § 82
 τὴν πενίαν § 90
 ἔχειν ἔχω imati; inf. prez. akt.
 ἀλλ' ἀλλά
 ταῖς ψυχαῖς § 90
 ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς sc. ἔχειν

ὁρῶ γὰρ
 πολλοὺς μὲν ἰδιώτας,
     οἱ πάνυ πολλὰ
         ἔχοντες
     χρήματα
         οὕτω πένεσθαι
             ἡγοῦνται
         ὥστε πάντα μὲν πόνον,
         πάντα δὲ κίνδυνον
             ὑποδύονται,
             ἐφ' ᾧ
                 πλείω κτήσονται,
 οἶδα δὲ καὶ ἀδελφούς,

οἱ τὰ ἴσα λαχόντες
 ὁ μὲν
 αὐτῶν
 τάρκοῦντα
 ἔχει
 καὶ περιττεύοντα
 τῆς δαπάνης,
 ὁ δὲ
 τοῦ παντός
 ἐνδεΐται·

ὀρῶ ὀράω vidjeti; 1. l. sg. ind. prez. akt.

γὰρ čestica najavljuje iznošenje objašnjenja prethodne tvrdnje: naime...

πολλοὺς μὲν... οἶδα δὲ... koordinacija rečeničnih članova s pomoću para čestica: a...

πολλοὺς... ἰδιώτας § 196; § 100

οἶ § 215; odnosna zamjenica čiji je antecedent ἰδιώτας uvodi zavisnu odnosnu rečenicu

πολλὰ... χρήματα § 123

ἔχοντες ἔχω imati; n. pl. m. r. ptc. prez. akt.

οὕτω... ὥστε... koordinacija demonstrativnog priloga i posljedičnog veznika uvodi zavisnu posljedičnu rečenicu

πένεσθαι πένομαι biti siromašan; inf. prez. medpas.; dopuna uz ἡγοῦνται ἡγοῦνται ἡγέομαι smatrati; 3. l. pl. ind. prez. medpas.; otvara mjesto dopuni u infinitivu (infinitiv kao subjekt § 492)

πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον § 193; § 82; koordinacija rečeničnih članova s pomoću para čestica

ὑποδύονται ὑποδύω med. ὑποδύομαι podnositi, poduzeti; 3. l. pl. ind. prez. medpas.

ὥστε... ὑποδύονται veznik ὥστε uvodi zavisnu posljedičnu rečenicu: tako da...

ἐφ' ᾧ... κτήσονται § 215; odnosna zamjenica (u prijedložnom izrazu) uvodi odnosnu rečenicu s namjernim smislom: da...

πλείω komparativ pridjeva πολὺς (§ 196; § 202), a. pl. s. r. (§ 137)

κτῆσονται κτάομαι stjecati; 3. l. pl. ind. fut. med.

οἶδα οἶδα znati; 1. l. sg. ind. perf. akt., perfekt sa značenjem prezenta § 317

ἀδελφούς § 82

ἀδελφούς, οἱ § 215; odnosna zamjenica čiji je antecedent ἀδελφούς uvodi zavisnu odnosnu rečenicu

τὰ ἴσα § 103; sc. χρήματα ili slično; poimeničenje članom § 373

λαχόντες λαγχάνω dobiti; n. pl. m. r. ptc. aor. akt.

ὁ μὲν... ὁ δὲ koordinacija s pomoću čestica: jedan... a drugi...

αὐτῶν § 207, sc. τῶν ἀδελφῶν; dijelni genitiv § 395

τάρκοῦντα καὶ περιττεύοντα oba oblika a. pl. s. r. ptc. prez. akt.; ἀρκέω dostajati, imati u izobilju; περιττεύω τινος nadmašivati što; τάρκοῦντα < τὰ ἀρκοῦντα (kraza)

τῆς δαπάνης § 90

ἔχει ἔχω imati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

τοῦ παντός § 193; poimeničenje članom § 373

ἐνδεῖται ἐνδέω τινος oskudijevati čime; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

αἰσθάνομαι δὲ

καὶ τυράννους τινάς,

οἱ οὕτω πεινῶσι

χρημάτων

ὥστε ποιοῦσι

πολὸν δεινότερα

τῶν ἀπορωτάτων·

αἰσθάνομαι αἰσθάνομαι opažati; 1. l. sg. ind. prez. medpas.

δὲ čestica izražava suprotnost u odnosu na prethodnu rečenicu: a...

τυράννους τινάς § 82; § 217

οἱ odnosna zamjenica uvodi odnosnu rečenicu, njezin je antecedent τυράννους οὕτω... ὥστε... koordinacija demonstrativnog priloga i posljedičnog veznika uvodi zavisnu posljedičnu rečenicu, usp. gore

πεινῶσι πεινάω τινος gladovati za čime; 3. l. pl. ind. prez. akt.

χρημάτων § 123

ὥστε veznik uvodi posljedičnu rečenicu (s indikativom)

ποιοῦσι ποιέω činiti; 3. l. pl. ind. prez. akt.

δεινότερα § 82; § 197

τῶν ἀπορωτάτων § 82; § 197; ; genitiv usporedbe § 404

δι' ἔνδειαν μὲν γὰρ δῆπου
οἱ μὲν κλέπτουσιν,
οἱ δὲ τοιχωρυχοῦσιν,
οἱ δὲ ἀνδραποδίζονται·
τύραννοι δ' εἰσὶ τινες
οἷ ὅλους μὲν οἴκους ἀναιροῦσιν,
ἀθρόους δ' ἀποκτείνουσι,
πολλάκις δὲ καὶ ὅλας πόλεις
    χρημάτων ἕνεκα
ἐξανδραποδίζονται.

δι' ἔνδειαν μὲν... τύραννοι δ' εἰσὶ... koordinacija rečeničnih članova s pomoću para čestica

δι' ἔνδειαν § 97; δι' < διά, prijedlog s akuzativom

γὰρ čestica najavljuje iznošenje objašnjenja prethodne tvrdnje: naime...

οἱ μὲν... οἱ δὲ... οἱ δὲ koordinacija: jedni... drugi... treći...

κλέπτουσιν κλέπτω krasti; 3. l. pl. ind. prez. akt.

τοιχωρυχοῦσιν τοιχωρχέω provaljivati; 3. l. pl. ind. prez. akt.

ἀνδραποδίζονται ἀνδραποδίζομαι porobljavati; 3. l. pl. ind. prez. (med-pas.)

τύραννοι § 82

εἰσὶ εἰμί postojati; 3. l. pl. ind. prez.

τινες § 217

οἷ odnosna zamjenica uvodi više odnosnih rečenica, antecedent je τύραννοι...
τινες

ὅλους μὲν... ἀθρόους δ'... πολλάκις δὲ καὶ ὅλας... koordinacija rečeničnih članova s pomoću čestica

ὅλους... οἴκους LSJ οἶκος III: obitelj; § 103; § 82

ἀναιροῦσιν ἀναιρέω uništavati; 3. l. pl. ind. prez. akt.

ἀθρόους sc. ἀνθρώπους, čine masovne zločine (usp. LSJ ἀθρόος); § 103

ἀποκτείνουσι ἀποκτείνω ubijati; 3. l. pl. ind. prez. akt.

ὅλας πόλεις § 103; § 165

χρημάτων ἕνεκα prijedlog koji otvara mjesto genitivu postponiran je

ἐξανδραποδίζονται slično što i ἀνδραποδίζονται (v. gore), prefiks pojačava značenje glagola

τούτους μὲν οὖν ἔγωγε καὶ πάνυ οἰκτίρω
τῆς ἄγαν χαλεπῆς νόσου.

τούτους § 213

μὲν οὖν kombinacija čestica označava prijelaz i rezimiranje: dakle...

ἔγωγε § 206

καὶ πάνυ pojačano πάνυ: zapravo...

οἰκτίρω οἰκτίρω τινός sažalijevati zbog čega; 1. l. sg. ind. prez. akt.

τῆς... χαλεπῆς νόσου genitiv uzroka; § 103, § 82, § 406

ἄγαν prilog u atributnom položaju § 375

ὅμοια γάρ

μοι

δοκοῦσι

πάσχειν

ὥσπερ εἶ τις πολλὰ ἔχει

καὶ πολλὰ ἐσθίων

μηδέποτε ἐμπίμπλαιτο.

ὅμοια § 103

γάρ čestica najavljuje iznošenje objašnjenja prethodne tvrdnje: naime...

μοι § 205

δοκοῦσι δοκέω μοι činiti se komu, otvara mjesto dopuni u infinitivu; 3. l. pl. ind. prez. akt.

πάσχειν πάσχω trpjeti; inf. prez. akt.

μοι δοκοῦσι πάσχειν infinitiv kao subjekt u ličnoj konstrukciji § 492; neizrečeni su subjekt infinitiva „oni”, tj. spomenuti lakomi tirani

ὥσπερ εἶ kombinacija čestica uvodi zavisnu rečenicu koja izriče kombinaciju usporedbe i pogodbe; kad je subjekt τις, u protazi i apodozi stoji optativ; Smyth 2478

ἔχει ἔχω imati; 3. l. sg. opt. prez. akt.

ἐσθίων ἐσθίω jesti; n. sg. m. r. ptc. prez. akt.

ἐμπίμπλαιτο ἐμπίμπλημι zasititi; 3. l. sg. opt. prez. medpas.